

Mål C-281/22**Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande enligt artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler****Datum för ingivande:**

25 april 2022

Domstol som begär förhandsavgörande:

Oberlandesgericht Wien (Österrike)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

8 april 2022

Misstänkta, tillika klagande:

G.K.

B.O.D. GmbH

S.L.

Saken i det nationella målet

Överklagande av domstolsgodkännanden av beslut om husrannsakan i klagandenas bostäder och företagslokaler samt om beslag som meddelats av den europeiska delegerade åklagaren i Österrike

Syfte med och rättslig grund för begäran om förhandsavgörande

Tolkning av unionsrätten, i synnerhet artikel 31.3 första stycket och artikel 32 i rådets förordning (EU) 2017/1939 av den 12 oktober 2017 om genomförande av fördjupat samarbete om inrättande av Europeiska åklagarmyndigheten; artikel 267 FEUF

Frågor som har hänskjutits för förhandsavgörande

1. Ska unionsrätten, i synnerhet artikel 31.3 första stycket och artikel 32 i rådets förordning (EU) 2017/1939 av den 12 oktober 2017 om genomförande av fördjupat samarbete om inrättande av Europeiska åklagarmyndigheten, tolkas så,

att det är nödvändigt att pröva samtliga materiella omständigheter, såsom att gärningen är straffbar, att misstanke om brott föreligger, samt att åtgärden är nödvändig och proportionerlig, om det i en gränsöverskridande utredning krävs domstolsgodkännande för en åtgärd som ska vidtas i den biträdande europeiska delegerade åklagarens medlemsstat?

2. Är det vid prövningen nödvändigt att beakta huruvida åtgärdens laglighet redan prövats av en domstol i den handläggande europeiska delegerade åklagarens medlemsstat i enlighet med lagstiftningen i den medlemsstaten?

3. För det fall att den första frågan besvaras nekande eller den andra frågan besvaras jakande: I vilken omfattning ska det ske en domstolsprövning i den handläggande europeiska delegerade åklagarens medlemsstat?

Anförda unionsbestämmelser

Rådets förordning (EU) 2017/1939 av den 12 oktober 2017 om genomförande av fördjupat samarbete om inrättande av Europeiska åklagarmyndigheten (nedan kallad Eppo-förordningen), i synnerhet artiklarna 30, 31, 32 och 42, samt skälen 72 och 73

Anförda nationella bestämmelser

Bundesgesetzes zur Durchführung der Europäischen Staatsanwaltschaft (Europäische Staatsanwaltschafts-Durchführungsgesetz – EUStA-DG) (federal lag om inrättande av Europeiska åklagarmyndigheten); i synnerhet 11 § stycke 2

Strafprozessordnung (StPO) (österreichiska straffprocesslagen); i synnerhet 117, 119 och 120 §§

Kortfattad redogörelse för de faktiska omständigheterna och förfarandet i det nationella målet

- 1 Den Europeiska åklagarmyndigheten inledde en förundersökning genom den handläggande europeiska delegerade åklagaren i Förbundsrepubliken Tyskland (München) mot – bland andra – G.K., S.L. och B.O.D. GmbH rörande brott mot artikel 3.2 a och c i direktiv 2017/1371, 370 § stycke 1 punkt 1, 370 § stycke 2 punkt 3 och 373 § stycke 1 och 2 punkt 3 i den tyska skattelagen, samt 129 § i den tyska strafflagen. De misstänkta påstås ha kringgått tullregler genom att lämna falska uppgifter vid import av biodiesel (med ursprung i USA) till Europeiska unionen och därigenom ha vållat en sammanlagd skada på cirka 1 295 000 euro.
- 2 Den 9 november 2021 beslutade den europeiska delegerade åklagaren i Österrike inom ramen för samarbetet med utredningen att vidta åtgärder enligt artikel 31 i Eppo-förordningen, närmare bestämt följande enligt punkt I: husrannsakan av bostäder och företagslokaler tillhörande det berörda företaget B.O.D. GmbH och

den misstänkte G.K. på adressen M. (Landesgericht Korneuburg), husrannsakan av företagslokaler tillhörande det berörda företaget B.O.D. GmbH på adressen K. (Landesgericht Krems an der Donau), husrannsakan av bostäder tillhörande den misstänkte G.K. på adressen R. och S.L. på adressen S. (Landesgericht Wiener Neustadt), samt husrannsakan av företagslokaler tillhörande det berörda företaget B.O.D. GmbH och dess moderbolag B.O.D. s.r.o & Co KS på adressen S. (Landesgericht für Strafsachen Wien). Nämnda åklagare begärde även godkännande av åtgärderna från de behöriga utredningsdomarna vid de ovan angivna underrätterna och förordnade enligt punkt II att bland annat beställningshandlingar och ordersedlar, kontoutdrag, korrespondens och motsvarande hårdvara och databärare skulle tas i beslag.

- 3 De relevanta behöriga domstolarna godkände den biträdande europeiska delegerade åklagarens beslut om åtgärder, vilka i punkt I var identiska och innehöll samma skäl.
- 4 Den biträdande europeiska delegerade åklagaren beslutade om verkställande av husrannsakingarna i respektive fall. De genomfördes därefter av den behöriga skattemyndigheten.
- 5 Enligt åklagarmyndighetens beslut – vilka är identiska med undantag för orten för utredningen och de berörda personerna – föreligger följande misstanke om brott:

*”Den Europiska åklagarmyndigheten har genom sin europeiska delegerade åklagare i Tyskland inlett en förundersökning med ärendenummer 1.000080/2021 rörande misstanke om fortlöpande skatteundandragande i stor omfattning och deltagande i en kriminell organisation som inriktas på skatteundandragande enligt 370 § stycke 1 punkt 1, 370 § stycke 2 punkt 3 och 373 § stycke 1 och 2 punkt 3 i den tyska skattelagen samt 129 § i den tyska strafflagen. Enligt de rådande misstankarna byggde en organiserad kriminell grupp upp ett omfattande system för import av biodiesel från Bosnien och Hercegovina till EU som uppgavs ha framställts av använd matolja av det lokala företaget S.E. D.O.O. Denna ”använda matolja” påstods ha blivit importerad från USA till Bosnien och Hercegovina i ett tidigare led. I verkligheten framställdes biodieselbränslet redan i USA utan några mellanliggande bearbetnings- eller produktionssteg i Bosnien och Hercegovina. I många fall (se nedan) ingick företag i B.O. Group avtal med S.E. D.O.O. om köp och import av biodiesel ”som tillverkats i Bosnien och Hercegovina”. I sina reklamuppträdanden omtalade B.O. Group sin affärsverksamhet i hela Europa, vilken innefattade insamling och handel med använd matolja på europeisk nivå, samt produktion av och handel med biodiesel. I minst 40 fall transporterades sammanlagt 1 000 ton av bränslet som påstods ha framställts i Bosnien och Hercegovina landvägen via Kroatien och Österrike till Tyskland inom ramen för transiteringsförfarandet (TI) och uppvisades för tulldeklaration i Dresden för att därefter levereras till det lokala företaget **B.S. GmbH** (verkställande direktör R.R.M.) för det österrikiska företaget B.O.D. GmbH:s (verkställande direktörer S.L. och G.K.) räkning, som var avtalspartner till exportören S.E. D.O.O. I 62 ytterligare fall transporterades sammanlagt*

omkring 1 500 ton av samma biodiesel landvägen via Kroatien till Österrike och uppvisades för tulldeklaration i Spielfeld, Österrike för att därefter levereras till det lokala företaget **B.O.D. GmbH** med säte i M., Österrike, som leds av den verkställande direktören S.L. För båda leveranserna och avtalen avseende dessa hade Incoterms ”DAP (Delivered at Place – levererat angiven plats)” avtalats, vilket innebär att en leverans till Tyskland/Österrike skulle genomföras av S.E., medan **B.O.D. GmbH** ansvarade för importförfarandet inklusive tulldeklarationer, vilket innebär att detta företag enligt artikel 77 i unionens tullkodex var ansvarigt för importtullar, trots att det använde sig av en specialiserad transportör (artikel 77.3).

Då den aktuella tulldeklarationen emellertid felaktigt angav ett icke-förmånsberättigande ursprung i Bosnien och Hercegovina och ett Taric-nummer som medförde att biobränslet skulle undantagits från antidumpningstullar och utjämningstullar även om den faktiska produktionsplatsen (USA) skulle ha deklarerats sanningsenligt debiterade den behöriga tullmyndigheten endast mervärdesskatt på importen. Det orsakade en skada på minst 1 295 151,11 euro (445 151,11 euro i obetalda tullar i Tyskland och 850 000 euro i Österrike). 25 procent av bolaget **B.S. GmbH** ägs av det slovakiska bolaget **B.O.D. s.r.o. & co KS** (verkställande direktör S.L., som är österrikisk medborgare), som i sin tur är moderbolag till det österrikiska bolaget **B.O.D. GmbH** (S.L. är verkställande direktör även för detta bolag vilket även den österrikiska medborgaren G.K. är). **B.O.D. s.r.o. & co KS** företräddes ibland av G.K. trots att hans endast innehade en tjänsteställning hos **B.O.D. GmbH**. **B.O.D. GmbH** själv var dels avtalspartner till det påstådda tillverkningsföretaget **S.E. D.O.O.** i Bosnien och Hercegovina, dels ansvarig för tulldeklarationen i Dresden, och dels mottagare av många av varorna som deklarerades i Dresden, trots att dessa därefter måste transporteras tillbaka till Österrike för att nå varumottagaren. Dessutom finns det omständigheter som tyder på att samma typ av överenskommelse även ingicks med andra mottagande bolag i Tyskland och att **B.O.D. GmbH** i slutändan var mottagare av dessa leveranser som deklarerats i Österrike.

Den verkställande direktören för **B.S. GmbH** (mottagare i de flesta fall där biodiesel deklarerades i Dresden/Tyskland), R.R.M., var ursprungligen grundare och ensam ägare av nämnda bolag som skulle tillverka biodiesel och subventionerades av EU-medel. I slutändan blev företaget ekonomiskt instabilt på grund av marknadsutvecklingen, vilket föranledde M. att delta i ett system som gick ut på att utnyttja skillnaderna mellan nationella skattelagar för att tillverka mineraldiesel och sälja det som ”smörjmedel” till östeuropeiska mottagare och därigenom begick skattebedrägerier avseende energiskatt och mervärdesskatt motsvarande cirka 73 miljoner euro (åklagarmyndigheten Frankfurt am Mains stämningsansökan, ärendenummer 7550 Js 216177/15 av den 31 juli 2018).

Till följd av denna utveckling köpte det slovakiska bolaget **B.O.D. s.r.o. & co KS** (verkställande direktör S.L.) år 2018 en andel på 25 procent av **B.S. GmbH**. Förstnämnda bolag är ensam ägare av **B.O.D. GmbH** (för vilket L.S. också är verkställande direktör)

De amerikanska medborgarna B.V. och N.K. är ägare till bolaget S.E. D.O.O. som i sin tur även äger de amerikanska bolagen (B.E.S. och W.O. Trade LLC) som levererade det färdiga biodieselbränslet till S.E. D.O.O. under täckmanteln "använd matolja", vilket därefter återexporterades till EU som biodiesel som tillverkats "i Bosnien och Hercegovina". S.E. D.O.O. är ett dotterbolag till B.E.S.

Allt detta leder tillbaka till den misstänkte M. som försökte lösa sitt företags ekonomiska svårigheter genom att delta i ett illegalt system för att begå tull- och skattebedrägerier i stor omfattning och agerade i samröre med de andra misstänkta i en kriminell organisation som var inriktad på ovannämnda verksamhet till nackdel för EU och dess medlemsstater, och därigenom förde ut artificiellt "rabatterat" bränsle på den gemensamma marknaden.

Under tiden inhämtade den österrikiska tullmyndigheten visserligen en bekräftelse av att ursprungscertifikatet från Bosnien var "äkta" inom ramen för ett förfarande om ömsesidigt bistånd. Då det är uppenbart att dessa certifikat utställdes av företaget S.E. D.O.O. som var inblandat i de brottsliga gärningarna kan resultatet av detta förfarande inte vederlägga den övriga bevisningen.

Mot bakgrund av de redovisade sakomständigheterna misstänks de aktuella fysiska och juridiska personerna för att ha begått brott som omfattas av den Europeiska åklagarmyndighetens behörighet enligt artikel 22.1 i Eppo-förordningen jämförd med artikel 3.2 a och c i direktiv 2017/1371 (PIF-direktivet). Gärningarna är straffbara i Tyskland enligt 370 § stycke 1 punkt 1, 370 § stycke 2 punkt 3 och 373 § stycke 1 och 2 punkt 3 i den tyska skattelagen, samt 129 § i den tyska strafflagen. I Österrike [är de] straffbara enligt 135 § stycke 2 och 39 § stycke 1 led a Finanzstrafgesetz (lag om skattebrott) och 278 § i den österrikiska strafflagen."

När det gäller nödvändigheten och lagenligheten av åtgärderna som beslutats angav åklagarmyndigheten följande:

"Adresserna som avses i beslutet är antingen företagsadresser som tillhör de berörda företagen och/eller de misstänkta fysiska personerna. På grund av brottsmisstanken mot dem är tagande i beslag av de föremål som anges i punkt II nödvändigt av bevisskäl (110 § stycke 1 siffran 1 StPO), eftersom det gör det möjligt att på ett tillförlitligt sätt fastställa huruvida det faktiskt handlade om materiellt felaktiga eller förfalskade fakturor, eller om ett för lågt varuvärde angetts i syfte att undgå importtullar.

Beslutet om husrannsakan är nödvändigt för att utreda brotten, eftersom brottsmisstanken mot de misstänkta G.K., S.L. och B.O.D. GmbH endast kan styrkas om de eftersökta handlingarna kan säkras i sin helhet, utan dröjsmål och utan att det äventyrar utredningen. Åtgärderna är inte oproportionerliga i förhållande till sakens betydelse med hänsyn till det straff som kan utdömas."

Parternas huvudargument

- 6 Överklagandena från B.O.D. GmbH, G.K. och S.L. som ingavs i tid den 1 december 2021 och som till innehållet är identiska riktar sig mot domstolsgodkännandena av besluten om husrannsakan. I överklagandena har klagandena – i korthet – invänt mot avsaknaden av brottsmisstanke, alternativt gjort gällande att det fanns allvarliga brister i motiveringen av denna, invänt mot att avgränsningen i tiden av bevissäkringen var oacceptabelt lång, gjort gällande att det skett en överträdelse av artikel 8.1 i Europakonventionen (åsidosättande av relationen mellan advokater och deras klienter) och invänt mot beslutet och verkställandet av bevissäkringen med motiveringen att de var rättsstridiga. Slutligen riktas även ett klagomål mot att de beslagtagna handlingarna översänts till de tyska myndigheterna innan ett slutgiltigt avgörande föreligger i fråga om överklagandena och klagomålet.
- 7 Den biträdande europeiska delegerade åklagaren i Österrike angav – sammanfattningsvis – följande som svar i sitt yttrande av den 15 februari 2022: Invändningarna i sak kan inte godtas, i synnerhet eftersom ett nytt rättsligt ramverk för gränsöverskridande utredningsåtgärder har inrättats genom Eppo-förordningen. Detta ramverk skiljer sig visserligen från den tidigare situationen med ömsesidig rättslig hjälp mellan två myndigheter i olika medlemsstater, men den utgör samtidigt en vidareutveckling av principen om ömsesidigt erkännande i straffrättsliga frågor. Det innebär att det med stöd av direktivet om en europeisk utredningsorder endast är möjligt att pröva de sakliga skälen för utredningsåtgärderna i den utfärdande staten. Enligt Eppo-förordningen ska villkoren för att vidta utredningsåtgärder – vilka ska bedömas enligt lagstiftningen i den handläggande (det vill säga utredningsledande) europeiska delegerade åklagarens (artikel 28.1–28.2 i Eppo-förordningen) stat – endast prövas av domstolarna i den staten. Det gäller även för att fastställa den Europiska åklagarmyndighetens behörighet. I den biträdande europeiska delegerade åklagarens medlemsstat ska endast den nationella lagstiftningen i den staten prövas i formellt hänseende vid genomförandet av utredningsåtgärder, men däremot inte i materiellt hänseende. I förevarande mål ska det påpekas att den aktuella brottsmisstanken redan prövats i Förbundsrepubliken Tyskland av den behöriga undersökningsdomaren vid Amtsgericht München. Överklagandet ska därför ogillas.
- 8 Klagandena har bestridit detta och har i huvudsak gjort gällande att inget brott föreligger i Österrike, alternativt att det saknades sannolika skäl för den inledande brottsmisstanken mot de misstänkta, vilket också är skälet till att den österrikiska tullmyndigheten med rätta påpekade att det fanns en ”problematik med avseende på bevisning och straffrättsligt ansvar”. Mot denna bakgrund uppfyller de beslutade husrannsakingarna under alla omständigheter inte kraven på proportionalitet och nödvändighet (yttrande av den 14 mars 2022).

- 9 Oberlandesgericht Wien ska avgöra målet som rör överklagandena av domstolsgodkännandena av besluten om husrannsakan som beviljats av de ovannämnda domstolarna i första instans.

Kortfattad redogörelse för skälen till att förhandsavgörande begärs

- 10 Det är möjligt att på grundval av artikel 31.3 och artikel 32 i Eppo-förordningen och de ovan anförda övervägandena avseende dessa artiklar anföras skäl för att en åtgärd som kräver domstolsgodkännande och som ska verkställas i den biträdande europeiska delegerade åklagarens medlemsstat ska prövas med avseende på alla formella och materiella bestämmelser i denna medlemsstat. Det skulle dock innebära att domstolen från vilken den biträdande europeiska delegerade åklagaren inhämtar godkännande måste få tillgång till samtliga nödvändiga handlingar och akter från den handläggande europeiska delegerade åklagarens medlemsstat för att domstolen ska kunna lägga dessa till grund för sin prövning. Det skulle i synnerhet i en situation där flera medlemsstater berörs – bortsett från det nödvändiga översättningsarbetet – innebära att en och samma förundersökning måste prövas med avseende på godkännande av en åtgärd i olika medlemsstater med olika rättsordningar. Det vore åtminstone fallet när det inte krävs något domstolsgodkännande för åtgärden enligt lagstiftningen i den handläggande europeiska delegerade åklagarens medlemsstat.
- 11 Därigenom tar man visserligen hänsyn till det faktum att den Europeiska åklagarmyndigheten fungerar som en enda myndighet (artikel 8.1 i Eppo-förordningen) och endast i undantagsfall ska använda sig av rättsliga instrument om ömsesidigt erkännande (artikel 31.6 i Eppo-förordningen), men i praktiken skulle det innebära ett stort steg bakåt. I motsats till en europeisk utredningsorder som endast ska prövas på några få formella punkter i den anmodade staten, skulle det nämligen vara nödvändigt att i varje berörd medlemsstat (beroende på den nationella lagstiftningen) genomföra en fullständig prövning av den föregående förundersökningen för att godkänna den aktuella åtgärden (vilken ska ske enligt lagstiftningen i den handläggande europeiska delegerade åklagarens medlemsstat; artikel 31.2 i Eppo-förordningen). Även när åtgärden ska verkställas ska föreskrifterna i den handläggande europeiska delegerade åklagarens medlemsstat efterlevas så långt som möjligt (artikel 32 i Eppo-förordningen). Detta leder i sin tur till att – som redovisats ovan – det inte endast vore nödvändigt att överlämna ett intyg i bemärkelsen en utredningsorder, utan att det vore nödvändigt att överlämna alla akter i ärendet som är nödvändiga för prövningen, eftersom de berörda domstolarna annars inte skulle ha det nödvändiga underlaget för en formell och materiell prövning av de faktiska omständigheterna.
- 12 Vid tolkningen av Eppo-förordningen mot bakgrund av målsättningen att garantera en snabb, effektiv och ekonomisk lagföring av brott ligger det således nära till hands att dra slutsatsen att ett domstolsgodkännande av åtgärden i den [biträdande] europeiska delegerade åklagarens stat endast ska grundas på en

formell prövning. Detta gäller i varje fall när en domstolsprövning redan skett i den handläggande europeiska delegerade åklagarens stat.

- 13 Emellertid strider en sådan tolkning mot den uttryckliga bestämmelsen om att instrument om ömsesidigt erkännande endast ska användas i undantagsfall (artikel 31.6 i Eppo-förordningen).
- 14 Mot denna bakgrund har den hänskjutande domstolen begärt ett klagörande av rättsläget från EU-domstolen.

ARBETS-DOKUMENT